

Täysistunto

Tiistai 21.2.2023 klo 14.00—22.45

3. Valtioneuvoston selonteko Suomen digitaalinen kompassi

Valtioneuvoston selonteko VNS 10/2022 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 28/2022 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Nyt päätetään liikenne- ja viestintävaliokunnan mietinnön LiVM 28/2022 vp pohjalta kannanotosta selonteon johdosta.

Liikenne- ja viestintävaliokunnan puheenjohtajan Suna Kymäläisen esittelypuheenvuoron jälkeen keskustelu käydään etukäteen pyydettyjen puheenvuorojen osalta nopeatahtisena. Kuntaministeri Sirpa Paaterolle varataan mahdollisuus käyttää viiden minuutin puheenvuoro. Etukäteen varattujen puheenvuorojen pituus on enintään viisi minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään viisi minuuttia. Lisäksi voin myöntää harkitsemassani järjestyksessä vastauspuheenvuoroja. — Keskustelu, valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Kymäläinen.

Keskustelu

19.00 **Suna Kymäläinen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Liikenne- ja viestintävaliokunta on saanut valmiiksi mietintönsä valtioneuvoston selonteosta Suomen digitaalisesta kompassista. Aluksi haluan jälleen kiittää koko liikenne- ja viestintävaliokuntaa hyvästä yhteistyöstä asian käsittelyn aikana.

Digikompassi on vuoteen 2030 ulottuva kansallinen strateginen etenemissuunnitelma, joka luo kokonaiskuvan Suomen digitalisaatiokehityksestä ja ohjaa kansallisen kehitystyön suuntaa. Digikompassin tavoitteet on jaoteltu Euroopan unionin digikompassimallin mukaisesti neljään osa-alueeseen: digitaalisesti osaava väestö ja työvoima, digitaalinen infrastruktuuri, yritysten digitalisaatio sekä digitaaliset julkiset palvelut.

Valiokunta pitää asianmukaisena, että Suomen digitaalisessa kompassissa monet tavoitteista on asetettu EU:n yhteisiä tavoitteita korkeammalle tasolle. Valiokunta katsoo, että selonteossa kuvataan hyvin Suomen nykytilaa, mahdollisuuksia ja haasteita digitalisaation kehittämisessä. On myös hyvä, että selonteon aikajänne ulottuu vuoteen 2030 saakka. Yli vaalikausien ulottuva näkökulma on valiokunnan näkemyksen mukaan välttämätön pitkäjänteisen kehittämisen ja investointien mahdollistamiseksi.

Selonteossa painotetaan vihreää siirtymää. Ilmastomuutos ja digitalisaatio ovat kaksi eniten yhteiskuntaamme muovaavaa megatrendiä, jotka myös vaikuttavat toisiinsa. Asian tuntijakuulemisissa on korostettu datatalouden, osaamisen ja vihreän digitalisaation merkitystä Suomen digikehityksen ajureina. Valiokunta painottaa digitalisaatiota yleisesti

Pöytäkirjan asiakohta PTK 172/2022 vp

kriittisenä kilpailukyvyyn tekijänä ja korostaa myös luottamuksen keskeistä merkitystä digitalisaation edistämisessä.

Digitaalisesti osaavan väestön ja työvoiman osalta valiokunta kiinnittää huomiota osaamisen tärkeyteen. Selonteossa on nähty osaajapula Suomen digitalisaation ja datatalouden yhtenä tulevaisuuden uhkatekijänä. Asiantuntijakuulemisessa painotettiin, että osaajien puute muodostaa jo nykyisin pullonkaulan muun muassa kyberturvallisuuden kehittämisessä mutta myös yleisemmin digitalisaation edistämisessä. Osaaminen synnyttää innovaatioita, mikä on nähty yhtenä tärkeimmistä talouskasvun lähteistä. Myös kilpailukyvyyn lisääminen vaatii kansainvälisesti tunnustettua tutkimustoimintaa ja riittäviä tki-panostuksia.

Valiokunta toteaa, että työvoiman ja osaamisen saatavuuden varmistamiseksi tulee koulutuksen lisäksi huolehtia siitä, että Suomi on houkutteleva maa kansainvälisille digiosajille. Samalla hyvät digitaaliset perustaidot, kuten medialukutaito, ovat kansalaistaito, jota tulee uudistaa ja ylläpitää aktiivisesti.

Kuten myös sivistysvaliokunta painotti omassa lausunnossaan, jo perusopetuksessa on varmistettava oppilaiden ikä ja kehitystaso huomioiden, että jokainen oppilas saavuttaa riittävät digitaaliset perustaidot. Ylipäättään digitalisaation edistämisessä on tärkeää ottaa huomioon kaikki ikäryhmät, myös ikääntyneen väestön osaaminen ja osallisuuden vahvistaminen.

Digitaalisen infrastruktuurin osa-alueesta valiokunta korostaa, että hyvin toimiva ja turvallinen viestintäinfrastruktuuri on välttämätön edellytys koko nyky-yhteiskunnan toimivuudelle ja digitalisaation edistämiseksi eri sektoreilla.

Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille, että selonteossa esille tuotujen infrastruktuuri-alueen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan välttämättä merkittäviä investointeja. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että selonteon toimeenpanossa löydetään keinoja investointien lisäämiseksi ja digitaalisten palvelujen tasapuolisen saatavuuden varmistamiseksi.

Datataloudesta asiantuntijakuulemisessa on korostettu datan jakamisen ja hyödyntämisen helpottamisen tarvetta ja painotettu, että datapolitiikassa ei tule ylisäännellä eurooppalaisia toimijoita.

Myös digi-infran turvallisuus on keskeistä. Valiokunta korostaa, että kyberturvallisuus, tietoturva ja tietosuoja on huomioitava digitaalisuuden edistämisen kaikissa vaiheissa. Lisäksi valiokunta katsoo, että Suomen huoltovarmuus tulee varmistaa viestintäverkkojen ja digitaalisten palveluiden osalta.

Myös yritysten digitalisaatio on tärkeää, sillä niillä on keskeinen merkitys digitalisaation hyötyjen saavuttamisessa. Asiantuntijakuulemisessa painotettiin digitalisaation luomia uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja tarvetta panostaa esimerkiksi puhtaiden teknologioiden vientimahdollisuuksien hyödyntämiseen. Talousvaliokunta piti lausunnossaan tärkeänä, että erityisesti pk-yrityksiä tuetaan ja ohjataan digitaalisten ratkaisujen hyödyntämisessä ja että elinkeinoelämä otetaan tiiviisti mukaan selonteon toimeenpanon suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Digikompassin neljäs osa-alue ovat digitaaliset julkiset palvelut. Asiantuntijakuulemisessa on korostettu julkisen hallinnon roolia kehityksen mahdollistajana ja edellytysten luojana. Julkisten palvelujen osalta selonteon on katsottu tukevan pitkäjänteistä työtä digitaalisten julkisten palveluiden kehittämisessä ja palvelujen lisäämisessä.

Arvoisa puhemies! Näiden neljän osa-alueen lisäksi valiokunta kiinnittää mietinnössään huomiota eräisiin muihin näkökohtiin, kuten digitalisaatiosta saatavien vaikutusten ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 172/2022 vp

hyötyjen tavoitteluun esimerkiksi tuottavuuden lisäämisessä sekä liikennejärjestelmän tehokkuuden kehittämisessä. Valiokunta katsoo, että näistä jälkimmäiseen tarvittaisiin selkeästi lisäpanostuksia. Asiantuntijakuulemisessa on myös korostettu käytännön toimeenpanon sekä toimenpiteiden seurannan merkitystä selonteon tavoitteiden saavuttamisessa. Valiokunta yhtyy talousvaliokunnan lausunnossaan esille tuomaan näkemykseen, jonka mukaan Suomen vahvuuksien hyödyntäminen vaatii pitkäjänteistä, määrätietoista ja sektorirajat ylittävää yhteistyötä sekä strategisesti kohdennettuja investointeja.

Talousvaliokunta korosti lausunnossaan myös avoimuuden ja sidosryhmäyhteistyön merkitystä digikompassin toimeenpanon valmistelussa ja toimeenpanossa. Asiantuntijakuulemisessa painotettiin, että ministerityöryhmä ja digitoimisto ovat tarjonneet hyvän toimintamallin, jota on saatujen kokemusten pohjalta perusteltua kehittää edelleen verkostomaisena toimintamallina. Valiokunta pitää välttämättömänä, että selonteon toimeenpanoon varmistetaan riittävät resurssit ja rahoitus asetettuihin tavoitteisiin pääsemiseksi. Toimenpiteillä tulee pyrkiä vahvistamaan Suomen kykyä vastata globaaliin kilpailuun, edesauttaa investointeja, hyvinvointia ja tuottavuuden kasvua sekä varmistaa, että Suomi ei jää jälkeen digitaalisessa kehityksessä. Lisäksi valiokunta painottaa esteettömyyden ja saavutettavuuden huomioon ottamisen sekä EU-rahoituksen hyödyntämisen tärkeyttä selonteon tavoitteiden toimeenpanossa.

Liikenne- ja viestintävaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavan kannanoton selonteon johdosta: ”Eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta.”

Arvoisa puhemies! Mietintö oli valiokunnassa yksimielinen.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Paatero poissa. — Edustaja Kiviranta.

19.08 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Suomen kaltaiselle kehittyneelle taloudelle on ehdottoman tärkeää pysyä mahdollisimman lähellä digitaalisen kehityksen kärkeä. Digitaalisen toimintaympäristön kehittyneisyydellä on suuri vaikutus esimerkiksi investointipotentiaaliimme ja houkuttelevuuteemme kansainvälisillä työmarkkinoilla. Yhteiskunta on tänä päivänä kauttaaltaan digitaalinen, ja sen prosessien pitää olla mahdollisimman joustavia. Tietoturva on kriittinen osa tätä järjestelmää, koska digitaalinen järjestelmä on altis erilaiselle häirinnälle ja vaikuttamiselle. Tällaiset tekijät vaikuttavat keskeisesti siihen, voidaanko esimerkiksi vaalit järjestää joskus digitaalisesti. Joka tapauksessa digitalisaatio on täällä jäädäkseen, ja meillä ei ole varaa jäädä kehityksessä kilpailijamaiden jälkeen. Myös energian saatavuuden turvaaminen on keskeistä, koska luonnollisesti digitaalinen yhteiskunta toimii sähköllä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kivisaari.

19.09 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Lämmin kiitos liikenne- ja viestintävaliokunnalle perusteellisesti pohditusta mietinnöstä. Muutama huomio kokonaisuudesta:

Digikompassi on vaikea sana ymmärtää. Kyse on siis tiedon ja palveluiden siirtymisestä sähköisiksi tai verkkoon, ja se vaikuttaa jokaiseen suomalaiseen. Muutamalla painalluksella voimme soittaa ystävällemme videopuhelun tai ostaa junaliput. Voimme hoitaa työasioita, maksaa laskuja, etsiä tietoa, täyttää veroilmoitusta tai tavata lääkärin etäpalveluiden välityksellä. Kaikki tämä on tehnyt asioiden hoitamisesta nopeampaa ja tehokkaampaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 172/2022 vp

Kehityksen käänköpuolena on, että osa ihmisistä uhkaa tippua kyydistä. Asioinnin turvallisuuskin mietityttää: mikä on toisille helppoa, on toisille vaikeaa. Kun palvelut ovat sähköistyneet ja siirtyneet verkkoon, mahdollisuuksia asioiden hoitamiseen ihmiseltä ihmiselle on karsittu melko rankalla kädellä. Osalle suomalaisista juna-, lento- tai konserttilippujen ostaminen on nykyään lähes mahdoton tehtävä. Vero- tai pankkiasioita ei voi enää hoitaa menemällä itse konttoriin, tai palvelut voi saada vain muutamana tuntina viikossa kaukana kotoa. Puhelinpalvelut ovat toisinaan tukossa ja jonotusajat kestäättömän pitkiä. Myös puhelimista ja niiden apeista on tullut monelle liian monimutkaisia käytettäviksi. Jäykällä sormilla oikeisiin näppäimiin osuminen on vaikeaa, muistisairaiden ongelmista puhumattakaan. Julkisten palveluiden saatavuus ja saavutettavuus olisi silti turvattava kaikissa tilanteissa koko maassa ja jokaiselle suomalaiselle.

Puhemies! Mitä sitten pitäisi tehdä? Julkisia palveluita voitaisiin koota asiointipisteseen, jossa voi samalla kertaa hoitaa fyysisesti niin veroasiat kuin esimerkiksi Kelassa asioinnin. Myös puhelinpalvelua pitää parantaa. Niille, joilla ei ole omia laitteita tai osamista niiden käyttämiseen, pitäisi myös järjestää tiloja, joissa he saavat neuvontaa ja apua sähköisten palveluiden käytössä. Siis palveluiden pitää olla ihmisiä varten, ei toisinpäin. Siksi palvelut pitää toteuttaa kaikissa tilanteissa myös ihmislähtöisesti.

Puhemies! Sähköisiin palveluihin tarvitaan nopea ja luotettava laajakaistayhteys koko Suomessa. Nopea laajakaista on nykyään perusinfrastruktuuria sähkö- tai vesijohtojen tapaan. Kehitys mahdollistaa esimerkiksi monen suomalaisen tärkeänä pitämän monipaikkaisen työn ja elämän. Yhteyksien pitää kuitenkin olla kunnossa ja käytön hinnan kohtuullinen. Verkon kattavuuden lisäksi meidän on parannettava tietoverkkojen turvallisuutta ja torjuttava niihin kohdistuvia kyberhyökkäyksiä.

Puhemies! Hyvät digitaaliset perustaidot ovat ihmisten uusi välttämätön kansalaistaito. Internetin tietotulvassa faktaan perustuvan tiedon erottaminen keksitystä tiedosta on entistä tärkeämpää. Tähän liittyvät esimerkiksi Suomen ulkopuolisen informaatiovaikuttamisen vaarat. Digitaaitoja pitää kehittää jo varhain. Tässä varhaiskasvatuksella ja peruskoululla on tärkeä tehtävä: koulun penkiltä tämäkin asia lähtee. Suomen pitää olla koulutuksessa maailman kärkimaa, jotta pysymme muutoksessa mukana ja voimme siitä hyötyä.

Puhemies! Suomalaisia kivijalka-arvoja ovat oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo. Niiden pitää näkyä, kuulua ja tuntua myös palveluiden sähköistyessä ja siirtyessä verkkoon. Hyvinvointiyhteiskunnan mitta on, miten se onnistuu huolehtimaan jokaisesta ihmisestä myös digitalisaation aiheuttaman murroksen keskellä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Puisto.

19.15 Sakari Puisto ps: Hyvä puhemies! Haluan myös tuoda erinäisiä huomioita tähän valtioneuvoston selontekoon koskien Suomen digitaalista kompassia.

Ensinnäkin pidän tällaisia selontekoja hyvinä ja uskon tämän teknologia-alan mahdollisuuksiin ja merkitykseen tuottavuuden, kilpailukyvyyn ja muiden asioiden kehittämisessä. Mutta oikeastaan sitä paremmalla syyllä haluan ensinnäkin nostaa esiin osallisuuden, mikä on myös tässä raportissa nostettu sivulla 14, eli sen, että kaikilla on osallisuus digitaalisessa yhteiskunnassa ja mahdollisuus osallistua yhteiskuntaan ja sen toimintaan. Tämä varmistetaan kiinnittämällä huomiota digitaaitoihin sekä digitaalisten palveluiden saavutettavuuteen ja esteettömyyteen. Tässä raportissa myös sanotaan, että ketään ei ole varaa tiputtaa digitalisoituvan yhteiskunnan kehityksen kelkasta. Edelleen lyhyesti todetaan, että tu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 172/2022 vp

kea ja palveluita on kuitenkin tarjottava myös niille, joilla ei ole mahdollisuus käyttää digitaalisia palveluita. Tämä on ihan asiallisesti, sinänsä lyhyesti, kuvattu tässä, mutta minä kyllä vahvemmin ehdottaisin, että kiinnitettäisiin nimenomaan huomiota siihen, että kun ajetaan tätä teknologiakehitystä, mitä pitääkin ajaa, silti pidettäisiin mukana tämä ja ne, jotka eivät pysty tai halua käyttää näitä palveluita, ettei tähän nimenomaan synny tällaista joko—tai-asetelmaa. Mielestäni on parasta se, että kun pohditaan sitä teknologiakehittämistä pitkälle tulevaisuuteen, niin tässä samassa yhteydessä punnitaan, jotta nimenomaan pystytettäisiin välttämään tällainen joko—tai-asetelma.

Toinen asia liittyy turvallisuuteen, tiedon huoltovarmuuteen, tietoturvaan ja niin kutsutuun digi-infraan. Luottamus tässä on kaikki kaikessa. Ei ole oikeastaan varaa siihen, että menetetään luottamus. Toiset asiat on myös parempi tehdä perinteisin tavoin. Ajattelen nyt ajankohtaisesti esimerkiksi vaalijärjestelmää.

Paljon on puhuttu myös tästä kyberpuolesta, mihin on kiinnitettävä huomiota ja mihin on kiinnitettykin huomiota. Sen täytyy toimia, koska yhteiskunnasta on tullut niin huoltovarmuuskriittinen näille asioille. Myös pitää kiinnittää huomiota — ja siihen esimerkiksi huoltovarmuusselonteossa kiinnitettiin huomiota — osaamisen huoltovarmuuteen. Ja tässä ihan yhtenä nostona: Täällä raportissa sanottiin aika nopeasti, että esimerkiksi ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä pitäisi kolminkertaistaa 15 000:een vuoteen 2030 mennessä. Tästä nyt sellaisen huomion haluan sanoa, että tällaisilla tavoitteilla, mitkä tässä esitetään varsin nopeasti, on jopa strateginen merkitys. Se on aika kaksipiippuinen juttu eikä täysin ristiriidaton myöskään sen vuoksi, että nyt toisaalla suomalaisessa koulutusjärjestelmässä puhutaan paljon siitä, että meidän 25—34-vuotiaiden nuorten korkeakoulutuksen taso — siis ihan määrissä, aloituspaikoissa — on laskenut ja on noin 10 prosenttiyksikköä muita Pohjoismaita jäljessä, niin että näitä asioita pitäisi miettiä kokonaisuutena. Esimerkiksi toisaalla Yhdysvalloissa on herätty siihen, että heillä on jo pitkään ollut yliopistoissa ja opiskelijoissa — varsinkin jatkotutkinto-opiskelijoissa — ja opetushenkilökunnassa, tutkimushenkilökunnassa hyvin suuri osuus varsinkin tekniikan alueella nimenomaan Yhdysvaltojen ulkopuolelta henkilöstöä ja sillä tulee olemaan pitkällä aikavälillä huomattava vaikutus.

No, sitten vielä tähän sisältöön: Tuntui siltä, että on nimenomaan jätetty toimeenpano tässä varsin auki, mutta siihenkin haluan kuitenkin tuoda joitakin evästyksiä. Täällä on kyllä esimerkiksi sivulla 24 otettu lohkoketjut esiin, sivulla 45 laskentakyky, siis suurteholaskenta, kvanttilaskenta, ja sivulla 47 niin kutsutut metaversumit eli virtuaaliset maailmat ja virtuaalinen ja lisätty todellisuus eli niin kutsutut AR- ja VR-teknologiat. Tämä on aika ohuelle jäänyt tässä, niin että minä toivon, että toimeenpanossa sitten tosiaankin mennään paljon syvemmälle näihin. Itse asiassa eilen pidin tästä asiasta toisessa asiakohdassa puheenvuoron, eli kannattaisi ottaa toimeenpanossa tarkasteluun niin kutsuttu web3-maailma eli hajautettu internet, mikä sisältää käsitteet kuten virtuaalivarat, digitaaliset hallintotodistukset eli NFT:t — tai uudella kansankielellä sanottuna ”nöftät” —, autonomiset digitaaliset organisaatiot eli DAO:t ja sitten nämä juuri mainitut metaversumit eli virtuaaliset maailmat. Uskoisin, että niissä on mielenkiintoisia käsitteitä, mitä ehkä tässä salissa päästään sitten toimeenpanon yhteydessä käsittelemään enemmän. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Reijonen poissa, edustaja Pitko poissa. — Edustaja Risikko.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 172/2022 vp

19.20 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokuntahan antoi lausunnon tästä selonteosta, ja tästä muutaman sanasen teille nyt tulikin kertomaan.

Sivistysvaliokunta on käsitellyt selontekoa toimialansa kannalta ja pitää selontekoa ja siinä esitettyjä tavoitteita tärkeinä. Digitalisaation hallittu kehittäminen ja hyödyntäminen edellyttävät suunnitelmallisuutta ja suunnitelman johdonmukaista toimeenpanoa. Digi-kompassin mukainen visio kilpailukykyisestä, kestävästä ja hyvinvoivasta sekä digitaalisesti kyvykkästä Suomesta on kannatettava. Selonteossa esille tuoduista arvoista valiokunta korostaa ihmisläheisyyttä, luottamusta, turvallisuutta ja osallisuutta ja toteaa, että digitalisaatio avaa monia mahdollisuuksia mutta sisältää myös monia haasteita. Digitalisaation hyötyjen lisäksi on oleellista tunnistaa selonteossa vähemmälle tarkastelulle jääneet digitalisaation mahdolliset haittavaikutukset, jotta niiden syntyminen voitaisiin ehkäistä ennakkoon. Digitalisaation kehittämisessä tarvitaan eettistä ja juridista arviointia, jonka perusteella saatavaa tietoa hyödyntämällä voidaan huolehtia siitä, että kehitys tapahtuu yhteiskunnassamme hyväksytyjen arvojen mukaisesti.

Digitalisoituvassa yhteiskunnassa hyvät digitaaliset perustaidot ovat ihmisen uusi kansalaistaito, jota niin yksilöiden kuin organisaatioidenkin tulee uudistaa ja ylläpitää aktiivisesti. Digitalisoituvan yhteiskunnan ymmärtäminen, kehittäminen ja siinä toimiminen edellyttävät digitaalisen sivistyksen vahvistamista. Sen merkitys on kasvanut entisestään muun muassa hybridi-vaikuttamistoimien vuoksi. Valiokunta korostaa, että Suomen pysyminen digitaalisten huippumaana Euroopassa edellyttää laadukasta ja riittävästi resursoitua kasvatusta, koulutusta ja tutkimusta.

Haluan kiinnittää huomiota vielä siihen, kun me sivistysvaliokunnan lausunnossa otimme kantaa nimenomaan eri väestöryhmiin, eli totesimme, että tavoitteissa ja toimenpiteissä pitää huomioida eri väestöryhmät. Yhteiskuntaan osallistuminen edellyttää muun muassa mahdollisuutta käyttää julkisia ja muita palveluja myös digitaalisesti, mikä on hyvä tunnistaa osana huoltovarmuutta. Saadun asiantuntijalausannon mukaan pääsy tietoverkkoon ja puutteet digitaalisissa perustaidoissa ovat kuitenkin esteenä arkisten palveluiden käyttämisessä suurelle joukolle suomalaisia ja Suomessa asuvia.

Valiokunnan näkemyksen mukaan vaatimukset viranomais- ja muiden palvelujen siirtämisestä kokonaan verkkoon edellyttävätkin suunnitelmaa siitä, miten suomalaisia opastetaan näitä palveluja käyttämään. On välttämätöntä, että edellä mainittu suunnitelma tehdään pikaisesti. Valiokunta pitää tärkeänä huolehtia siitä, että kansalaisille tarjotaan mahdollisuutta asioida myös muutoin kuin sähköisesti.

Samoin tärkeää on huolehtia digituen saatavuuden varmistamisesta yhteiskuntamme eri toimijoiden yhteistyönä, jotta myös erityisryhmien, kuten vammaisten ihmisten, tarpeet tunnistetaan ja otetaan huomioon. Yhteiskuntamme vahvuutena ovat monipuoliset mahdollisuudet osaamisen kehittämiseen myös tutkintokoulutuksen ulkopuolella. Esimerkiksi vapaan sivistystyön oppilaitokset palvelevat aikuisväestöä perus- ja digitaalisten oppimisessa sekä muutoinkin yhteiskunnallisen osallisuuden varmistamisessa. Yleiset kirjastot digineuvontapisteineen ovat merkittäviä toimijoita kansalaisten osaamisen edistäjinä sekä myös digitaalisten aineistojen tarjoajina.

Valiokunta pitää myönteisenä, että selonteossa on korostettu ihmiskeskeisyyttä ja saatavuutta. Siinä on kiinnitetty huomiota muun muassa ikääntyneeseen väestöön, mutta lähinnä vain hallinnon rakenteiden ja talouden näkökulmasta. Viitaten aikaisempiin mietintöihinsä valiokunta kannustaa digivision kehittämisen jatkotyössä huomioimaan ikääntyneen väestön osallisuuden ja osaamisen vahvistamisen tarpeen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 172/2022 vp

Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että selonteossa ei käsitellä lapsia erityisryhmänä tai ylipäänsä edes mainita lapsia. Lapsiin liittyy digitaalisissa palveluissa ja ratkaisuisa erityisiä näkökohtia, joten valiokunta painottaa, että lasten erityinen asema eri kehitysvaiheineen ja näistä aiheutuvat lisätarpeet tavoitteiden ja toimenpiteiden asettamisessa tulee ottaa huomioon digikompassin jatkovalmistelussa. Lasten tarpeiden selvittäminen edellyttää, että lapset itse voivat ilmaista näkemyksensä asiasta ja että lasten näkemykset otetaan huomioon tavoitteita ja toimenpiteitä valmisteltaessa.

Samalla valiokunta korostaa aikuisten roolia ja vastuuta lasten digitaalisten taitojen omaksumisessa. Aikuisten tehtävänä on ohjata ja tukea lasten ja nuorten mediakäyttöä ja suojella heitä mediakäytön haitoilta. Tämä tulee huomioida myös kodin ja koulun tai varhaiskasvatuksen yhteistyössä ottaen huomioon ruutuajan rajoittaminen ja digiriippuvuuden vähentäminen. Myös digitalisuuden vaikutuksia oppimistuloksiin tulee arvioida. Tämä edellyttää tarvittavien digitaalisten taitojen omaksumisen lisäksi, että aikuiset ovat kiinnostuneita lasten ja nuorten mediakäytöstä ja pystyvät edistämään sukupolvien välistä vuoropuhelua. Valiokunta pitää tärkeänä, että selvitetään lainsäädännön tarpeita liittyen alaikäisten suojeluun digitaalisessa ympäristössä. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Eloranta.

19.26 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Olisin itsekkin tuonut tästä sivistysvaliokunnan lausunnosta pari näkökulmaa esille — toki valiokunnan puheenjohtaja taisi melkein samat kohdat tuolta jo pointatakin.

Tosiaan tapasin itse ison joukon eläkeläisiä tuossa pari päivää sitten. Tässä tilaisuudessa, niin kuin aina aikaisemminkin, ikäihmiset toivat esille sen, että heillä on todella suuri huoli siitä, miten he voivat digitalisoituvassa yhteiskunnassa palveluita käyttää, ja haluaisin tässäkin yhteydessä tuoda sen esille, että on valtavan tärkeätä, että tämä näkökohta otetaan huomioon, jotta myöskin ikäihmisten pääsyä tietoverkkoon ja heidän osaamistaan digitaaloissa pystytään vahvistamaan ja heitä siinä neuvomaan, ja että on tätä digitukea saatavilla. Kaksi hyvää paikkaa, missä sitä voisi olla tarjolla, on meidän vapaan sivistystyön oppilaitokset, jotka ovat valtavan hyvä väylä tähän, ja sitten meidän kirjastot, jotka ovat hyvin saatavilla. Mutta haluaisin kuitenkin korostaa sitä, että aina täytyy olla se toinen tapa asioida. Kaikki eivät koskaan halua tai pysty digitaaleja oppimaan, ei ole esimerkiksi tarvittavia laitteita. Pidän valtavan tärkeänä sitä, että on aina se toinen tapa asioida.

Sitten toisena asiana olisin tuonut keskusteltavaksi tämän lasten näkökulman, jonka edustaja Risikko tuossa toikin esille. Elikkä olisi valtavan tärkeätä, että tässä digikompassissa olisi lasten näkökulmaa pohdittu. Meillä lapsethan ovat kovin digitaaleja. He ovat hyvin paljon digitaaleissa ympäristöissä, ja olisi ollut tärkeätä pohtia heidän näkökulmaansa tässä tarkemmin. Niin kuin tuli jo sanottua, on tärkeätä kuulla lapsia itseään näissä heitä koskevissa asioissa.

Ja sitten vielä viimeisenä tämä kyberturvallisuusosaaminen. Me ollaan valiokuntana aikaisemminkin kiinnitetty tähän huomiota, elikkä varsinkin näinä aikoina tiedetään, kuinka tärkeätä tämä kyberturvallisuuden osaaminen on. Meillä voi olla jopa vientimahdollisuuksia siihen liittyen, mutta meillä on aika iso huoli siitä kyberosaamisesta. On valtavan tärkeätä huolehtia siitä, että me ollaan omavaraisia tässä kyberturvallisuuden osaamisessa, ja tähän on tärkeätä meidän Suomea tarkemmin puuttua vielä tulevana aikoina.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 172/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Reijonen.

19.28 **Minna Reijonen ps:** Arvoisa herra puhemies! Käsitlemme nyt tätä digitaalista kompassia. Tällä kompassi-sanalla ei oikeastaan käytännössä ole tässä mitään tekemistä, vaan tässähän käsitellään tätä digitaalisuutta yleensä. Jos miettii ihmisiä, kaikkienhan ei ole mahdollista digiasioita hoidella. On vanhuksia ja on myös nuorempia ihmisiä, jotka eivät näihin asioihin ole perehtyneet. On tärkeätä, että myös heille mahdollistetaan asioiden hoito. Se on hirveän tärkeää. Esimerkiksi kirjastot ovat hyviä paikkoja siihen, mutta sote-puoleltakin ihan vaikka nuo apteekitkin voisivat olla semmoisia paikkoja. Kun tarvitaan lääkärin vastaanottoa, vaikka etävastaanottoa, niin miksei voisi tämmöistäkin ajatella, että voitaisiin apteekista ottaa yhteyttä siihen lääkäriin ja voitaisiin avustaa siellä sitten tätä henkilöä muissakin sote-asioissa. Näkisin, että semmoinen paikka voisi olla yksi, mitä voitaisiin hyödyntää.

Ja kyllähän se on näin, että tämä digimaailma ja nettimaailma... Itseäni se kosketi, kun menin ensimmäistä tietokonetta ostamaan. Itselläni ei ollut nettiä, ja sitten menin kyselemään, että minkälaisia on näitä vaihtoehtoja, kun en ollut oikein tutustunut aiheeseen. Siellä myyjä ensimmäisenä sanoi — ei minulla ollut tietokonetta tietenkään eikä nettiä — että katso sieltä netistä. No vähän niin kuin suututti, että katsopa netistä, kun ei ole sitä nettiä, kun menee ostamaan sitä nettiä. Että jotenkin pitää aina huomioida, että aina pitää olla se vaihtoehtoinen maailma, mistä voi katsoa. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi valtioneuvoston selonteon VNS 10/2022 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.